

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Возник Михайло Володимирович,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри військового права
та правоохоронної діяльності
Національного університету оборони України

Бублик Олександр Сергійович,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
слухач Інституту стратегічних комунікацій
Національного університету оборони України
підполковник Національної гвардії України

У статті здійснено комплексне наукове дослідження правових засад діяльності Національної гвардії України у сфері забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів. Визначено міжгалузевий характер нормативно-правової бази, що регулює зазначену діяльність, а також виявлено її основні елементи, зокрема Конституцію України, міжнародно-правові акти у сфері прав людини, закони України, підзаконні нормативно-правові акти та відомчі документи. Встановлено, що правове забезпечення діяльності Національної гвардії України під час масових заходів реалізується у таких правових формах, як адміністративно-правова, оперативно-службова та процесуально-правова. Окремо охарактеризовано основні правові засоби, які застосовуються під час охорони громадського порядку на масових заходах, серед яких запобіжні заходи, примусові заходи та спеціальні засоби. Проведено аналіз основних проблем чинного законодавства, які ускладнюють ефективне виконання Національною гвардією України своїх завдань у сфері забезпечення публічної безпеки, а саме: відсутність спеціального закону про свободу мирних зібрань; недостатнє врегулювання порядку взаємодії з Національною поліцією; невизначеність правил застосування сили і спеціальних засобів під час масових заходів; відсутність належної системи відеофіксації дій військовослужбовців та незалежного контролю правомірності їх застосування; недоліки системи правової підготовки особового складу НГУ. Визначено напрями вдосконалення правового регулювання щодо взаємодії; розробка спеціальних правил застосування сили і спеціальних засобів під час масових заходів; запровадження обов'язкової відеофіксації дій військовослужбовців НГУ; удосконалення навчальних програм правової підготовки. Аргументовано необхідність урахування міжнародних стандартів (зокрема, Основних принципів ООН щодо застосування сили і вогнепальної зброї), а також кращих практик зарубіжних держав під час розробки нових нормативно-правових актів. Запропоновано конкретні механізми практичної реалізації зазначених змін, зокрема, шляхом нормативного закріплення процедур взаємодії органів, етапів застосування заходів впливу залежно від характеру масового заходу.

Ключові слова: громадський порядок, масові заходи, Національна гвардія України, застосування сили, спеціальні засоби, свобода мирних зібрань, правове регулювання, взаємодія органів, правова підготовка, публічна безпека.

Рекомендоване посилання:

Возник М. В., Бублик О. С. Правові засади забезпечення громадського порядку Національною гвардією України під час проведення масових заходів. *International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs*. 2025. № 2. С. 7–12. DOI:

LEGAL PRINCIPLES OF ENSURING PUBLIC ORDER BY THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE DURING MASS EVENTS

Voznyk Mykhailo Volodymyrovych,

PhD in Law,
Associate Professor, Department of Military Law
and Law Enforcement Activities,
National Defence University of Ukraine

Bublyk Oleksandr Serhiyovych,

Second (Master's) Level Higher Education Student,
Trainee at the Institute of Strategic Communications,
National Defence University of Ukraine,
Lieutenant Colonel of the National Guard of Ukraine

The article provides a comprehensive scientific study of the legal framework of the National Guard of Ukraine's activities in the area of ensuring public order during mass events. The author determines the intersectoral nature of the legal framework regulating this activity and identifies its main elements, in particular, the Constitution of Ukraine, international legal acts in the field of human rights, laws of Ukraine, by-laws and departmental documents. It is established that legal support for the activities of the National Guard of Ukraine during mass events is implemented in such legal forms as administrative, operational and procedural law. The author separately characterizes the main legal means used in the course of public order protection at mass events, including preventive measures, coercive measures and special means. The author analyzes the main problems of current legislation which impede the effective fulfillment by the National Guard of Ukraine of its tasks in the field of public security, namely: the absence of a special law on freedom of peaceful assembly; insufficient regulation of the procedure for interaction with the National Police; uncertainty of the rules for the use of force and special means during mass events; lack of a proper system of video recording of military personnel's actions and independent control over the legality of their use; shortcomings of the legal system. The author identifies areas for improving the legal regulation of interaction; development of special rules for the use of force and special means during mass events; introduction of mandatory video recording of actions of the NGU servicemen; and improvement of legal training programs. The author argues that it is necessary to take into account international standards (in particular, the UN Basic Principles on the Use of Force and Firearms), as well as best practices of foreign countries when developing new legal acts. The author proposes specific mechanisms for practical implementation of these changes, in particular, by regulating the procedures for interaction between authorities and the stages of application of measures of influence depending on the nature of a mass event.

Keywords: public order, mass events, National Guard of Ukraine, use of force, special means, freedom of peaceful assembly, legal regulation, interaction of bodies, legal training, public security.

Постановка проблеми

Забезпечення громадського порядку під час масових заходів є важливою складовою стабільності правопорядку та національної безпеки України, особливо в умовах збройної агресії Російської Федерації та високої суспільно-політичної активності громадян, Національна гвардія України (далі – НГУ), як військове формування з правоохоронними функціями, відіграє ключову роль у гарантуванні публічної безпеки під час публічних зібрань, демонстрацій та інших масових заходів.

Метою статті є аналіз чинної нормативної бази України щодо забезпечення громадського порядку Національною гвардією України під час масових заходів та формування пропозицій щодо її удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання забезпечення охорони громадської безпеки та правопорядку підрозділами Національної гвардії України присвячені наукові праці багатьох вчених, зокрема, дослідниками Київського інституту Національної гвардії України, а саме: Д. Ю. Толстоносов, О. Ф. Кобзар, О. Г. Комісаров, В. П. Сидорчук [1], у своїй монографії, розглянули та дослідили діяльність підрозділів НГУ щодо забезпечення громадської безпеки та взаємодії їх з іншими органами у сфері забезпечення громадського порядку.

Також, наявні дослідження діяльності Національної гвардії України під час масових заходів. Зокрема, О. Ф. Кобзар та О. М. Ромашко [2], у своїй статті, досліджують повноваження НГУ щодо припинення масових заворушень в умовах

воєнного стану. Р. С. Троцький, В. В. Мальцев та М. І. Товма [3], наголошують на удосконаленні правових засад застосування заходів примусу військовослужбовцями НГУ під час охорони громадського порядку. Отже, дослідження правових засад забезпечення громадського порядку НГУ під час масових заходів є актуальною, та потребує подальшого дослідження. Стаття може стати науковою основою для підготовки проектів нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної гвардії України у сфері забезпечення публічного порядку під час масових заходів.

Виклад основного матеріалу

Правове регулювання діяльності Національної гвардії України у сфері забезпечення громадського порядку під час масових заходів ґрунтується на чіткому розумінні правової природи таких заходів. Масові заходи є однією з форм реалізації громадянами права на свободу мирних зібрань, яке гарантоване ст. 39 Конституції України [4], а також ст. 11 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [5].

У науковій літературі масові заходи розглядаються як публічні дії, ініційовані громадянами або організаціями з метою висловлення думок, демонстрації позиції або задоволення соціальних, культурних чи політичних інтересів. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001, під поняттям «зібрання» розуміються «мирні збори, мітинги, походи, демонстрації, пікетування та інші подібні заходи» [6].

Найбільш науково обґрунтованою є класифікація масових заходів за критеріями:

- метою проведення: політичні (мітинги, демонстрації), культурно-масові (концерти, фестивалі), спортивні (змагання), релігійні (процесії, богослужіння);
- формою організації: організовані (узгоджені з органами влади) та несанкціоновані (спонтанні);
- кількісними показниками: малі (до 50 осіб), середні (50–500 осіб), великі (понад 500 осіб) [7, с. 87].

З погляду забезпечення громадського порядку, особливу увагу слід приділяти масовим заходам з високим рівнем соціальної напруги, які супроводжуються ризиком порушення громадського порядку, провокацій або заворушень. Практика доводить, що саме такі заходи є найбільш складними для правового та організаційного супроводу. Наприклад, під час подій Революції Гідності 2013–2014 років саме відсутність належного правового механізму регулювання дій правоохоронних органів спричинила ескалацію конфлікту [8, с. 159].

Таким чином, масові заходи становлять складний об'єкт правового регулювання, що вимагає від НГУ чітко визначених правових повноважень та алгоритмів дій відповідно до виду, масштабу та мети заходу.

Правове регулювання діяльності Національної гвардії України у сфері забезпечення громадського порядку під час масових заходів становить багаторівневу нормативно-правову систему, яка включає Конституцію України, міжнародні договори, закони, підзаконні нормативно-правові акти, відомчі інструкції та накази.

Конституційна основа діяльності НГУ закріплена у статті 17 Конституції України, що визначає забезпечення державної безпеки та захист прав і свобод громадян є основними функціями держави. Крім того, стаття 29 Конституції гарантує право на свободу та особисту недоторканність, а стаття 39 – право на мирні зібрання [4].

Основним законом, що визначає правовий статус Національної гвардії України є Закон України «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2014 року № 876-VII, який відповідно до ст. 2 цього Закону, встановлює одне з основних завдань НГУ, як участі в охороні громадського порядку та забезпеченні громадської безпеки. Крім того, ст. 12 Закону деталізує повноваження військовослужбовців НГУ включаючи право на: забезпечення охорони громадського порядку на вулицях, у громадських місцях; брати участь у припиненні масових заворушень, групових порушень громадського порядку; здійснення заходів з метою припинення терористичних актів [9].

Ключовим законом, що встановлює процедури організації та проведення масових заходів є проект Закону України «Про свободу мирних зібрань» від 4 липня 2013 року № 2508а [10], який неодноразово вносився на розгляд до парламенту, але на момент 2025 року так і не був ухвалений. Однак, на сьогодні, застосовується положення Конституції, рішення Конституційного Суду України та практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Особливо важливим є рішення у справі «Веренцов проти України» (2023) [11], в якому ЄСПЛ визнав відсутність чіткого законодавчого регулювання мирних зібрань в Україні порушенням Конвенції.

До законів суміжного регулювання, що визначають повноваження Національної гвардії України під час масових заходів, входять:

- «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року № 580-VIII (ст. 23; 24 – взаємодія з НГУ) [12];
- «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 року № 1550-III (ст. 20 – залучення військових формувань до охорони громадського порядку) [13];
- Кримінальний кодекс України (ст. 294 – масові заворушення) [14];
- Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 185 – порушення порядку організації зібрань) [15].

Підзаконні нормативно-правові акти, що безпосередньо регламентують порядок дій НГУ під час масових заходів, а саме:

– наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773 «Про порядок організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку» [16];

– спільні накази МВС України та командування НГУ щодо організації взаємодії при охороні громадського порядку (із грифом «Для службового користування»). Аналіз практики свідчить, що саме ці документи відіграють ключову роль у формуванні алгоритмів дій під час масових заходів, проте їх закритий характер ускладнює наукове дослідження [17, с. 112].

Таким чином, нормативно-правова база діяльності Національної гвардії України є розгалуженою, залишається проблема відсутності єдиного кодифікованого акту, який би врегулював діяльність правоохоронних органів під час масових заходів. Це створює прогалини в регулюванні та підвищує ризики правових колізій.

Діяльність НГУ з охорони громадського порядку під час масових заходів здійснюється у межах встановлених законом правових форм та засобів. У теорії адміністративного права, правові форми діяльності – це зовнішні прояви реалізації компетенції суб'єктів публічної адміністрації, які мають юридичне значення; засоби – це конкретні дії, прийоми та інструменти, які застосовуються в межах відповідних форм [18, с. 44].

Основні правові форми діяльності Національної гвардії України можна класифікувати наступним чином:

1. Адміністративно-правова форма – забезпечення публічної безпеки через участь у спільних патрулюваннях, охороні місць масового скупчення людей. Наприклад, відповідно до ст. 12 та 13 Закону України «Про Національну гвардію України», військовослужбовці НГУ можуть проводити спільне патрулювання з Національною поліцією, здійснювати перевірку документів, припиняти адміністративні правопорушення [9].

2. Оперативно-службова форма – застосування спеціальних заходів реагування у випадку виникнення загроз безпеці (масові заворушення, групові порушення порядку). Ці дії регламентуються Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану» та Кримінальним кодексом України (ст. 294 – масові заворушення) [13; 14].

3. Процесуально-правова форма – документування адміністративних або кримінальних правопорушень (складання протоколів про адміністративні правопорушення, затримання правопорушників), що здійснюється у взаємодії з Національною поліцією відповідно до ст. 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення [15].

До основних засобів, що застосовує Національна гвардія України під час забезпечення громадського порядку, можна віднести такі:

– запобіжні (візуальний контроль, блокування доступу на об'єкти, перевірка документів, інформаційно-роз'яснювальна робота з учасниками заходів). Прикладом є встановлення контрольно-пропускних пунктів під час масових акцій у Києві 2021 року, коли підрозділи НГУ разом із поліцією забезпечували перевірку осіб на наявність небезпечних предметів [19, с. 51];

– примусові (застосування фізичної сили, спеціальних засобів (наручники, гумові кийки, засоби зв'язування), спеціальних транспортних засобів і службових тварин, відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» (ст. 17) та Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 45) [19, с. 93]. Наприклад, у 2022 році під час протестів біля Верховної Ради України НГУ застосувала металеві огорожі та наручники для недопущення прориву натовпу;

– спеціального призначення (застосування водометів, газових гранат, спеціальних засобів світлозвукової дії), дозволяється лише у випадках масових заворушень і тільки за рішенням командування НГУ у межах ст. 17 Закону України «Про Національну гвардію України».

Варто зазначити, що застосування примусу під час масових заходів підлягає суворим умовам необхідності, пропорційності та мінімізації втручання у права громадян. Відповідно до рішення ЄСПЛ у справі «Кудрєвичус та інші проти Литви» (2015) [20], втручання держави у мирні зібрання повинно бути виправданим лише у випадках явної загрози публічному порядку або правам інших осіб.

Практичний аналіз засвідчує, що у більшості випадків НГУ застосовує змішані стратегії, поєднуючи запобіжні засоби (візуальний контроль, блокування доступу) з вибірковими примусовими діями. Такий підхід був ефективно реалізований, наприклад, під час святкування Дня Незалежності України у 2021 році, коли підрозділи НГУ забезпечували охорону порядку на Хрещатику у взаємодії з поліцією та СБУ [19, с. 97].

Таким чином, правові форми і засоби діяльності Національної гвардії України під час масових заходів є багатокомпонентними, потребують високої правової культури та чіткого дотримання норм законодавства.

Попри наявність розгалуженої нормативно-правової бази, правове регулювання діяльності Національної гвардії України у сфері забезпечення громадського порядку під час масових заходів має низку суттєвих проблем, які потребують наукового осмислення та законодавчого удосконалення.

Як зазначалося, Україна досі не має спеціального закону про мирні зібрання. Відсутність чіткої процедури організації, проведення та припинення масових заходів створює правову невизначеність для як учасників акцій, так й правоохоронців, включно з Національною гвардією України. Вказане питання було предметом критики ЄСПЛ у справі «Веренцов проти України» (2013) [11].

Шляхом вирішення є ухвалення Закону України «Про свободу мирних зібрань», у якому детально врегулювати питання:

- порядку подання повідомлення про захід;
- критеріїв обмеження заходів (на основі принципів необхідності, пропорційності, легітимності);
- процедур взаємодії організаторів і правоохоронців.

Діяльність Національної гвардії України під час масових заходів часто здійснюється у взаємодії з Національною поліцією, однак механізми такої взаємодії врегульовані лише окремими підзаконними актами (наприклад, Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10.08.2016 року № 773 [16]). У практиці виникають ситуації, коли незрозуміло, який орган має лідируючу роль у координації дій або прийнятті рішення про застосування спеціальних засобів [17, с. 112].

Шляхом вирішення є внесення зміни до Законів України «Про Національну поліцію» та «Про Національну гвардію України», чітко визначивши алгоритм взаємодії, компетенцію кожного органу, правила підпорядкування у спільних операціях.

Чинне законодавство (ст. 17 Закону України «Про Національну гвардію України») містить загальні норми про застосування сили та спеціальних засобів, однак відсутні деталізовані процедури, які б враховували специфіку масових заходів (ступінь ескалації натовпу, категорії учасників тощо). Це суперечить міжнародним стандартам, зокрема, Основним принципам ООН щодо застосування сили і вогнепальної зброї (1990), які вимагають детального регулювання [21].

Шляхом вирішення є розробка та затвердження спеціальних Правил застосування сили і спеціальних засобів під час масових заходів, що включали би:

- типологію ситуацій (мирні зібрання, порушення порядку, масові заворушення);
- дозволені пропорційні засоби у кожній ситуації;
- процедури ескалації та деескалації;
- механізми контролю та фіксації застосування примусу.

Крім того, на цей час нормативно не врегульовано обов'язковість використання бодикамер, засобів відеофіксації, надання громадськості доступу до інформації про застосування сили НГУ. Це створює ризики порушень прав людини та безкарності.

Шлях вирішення є внесення змін до Закону України «Про Національну гвардію України», яким передбачити:

- обов'язковість відеофіксації дій під час масових заходів;
- процедури зберігання і доступу до відеозаписів;

– створення незалежного наглядового органу (наприклад, омбудсмена чи громадської ради), який би контролював правомірність дій Національної гвардії України.

Практика показує, що особовий склад НГУ не завжди належно орієнтується у нормативних актах щодо мирних зібрань, що призводить до перевищення повноважень або необґрунтованих обмежень прав громадян [17, с. 113].

Шляхом вирішення є розробка та впровадження у систему підготовки НГУ спеціальних курсів, а саме:

- стандартів прав людини під час масових заходів;
- комунікації з натовпом і деескалації конфліктів;
- застосування сили відповідно до міжнародних норм.

Висновок

Правові засади діяльності Національної гвардії України під час масових заходів мають складний, міжгалузевий характер та базуються на нормах конституційного, адміністративного, кримінального права, а також міжнародно-правових актах у сфері прав людини. Національна гвардія України виконує важливу функцію гаранта публічної безпеки і громадського порядку під час масових заходів, реалізуючи свої повноваження у таких основних правових формах: адміністративно-правовій (профілактична діяльність), оперативно-службовій (примусове реагування), процесуально-правовій (документування правопорушень). Основними засобами діяльності є запобіжні, примусові та спеціальні заходи. Основними проблемами правового регулювання діяльності НГУ є відсутність спеціального закону про свободу мирних зібрань, правова невизначеність взаємодії з Національною поліцією, недостатня деталізація правил застосування сили і спеціальних засобів, відсутність ефективної системи фіксації та контролю дій військовослужбовців, недостатній рівень правової підготовки особового складу. Шляхами вирішення проблем мають полягати у прийнятті Закону України «Про свободу мирних зібрань», внесенні змін до законів про Національну гвардію України та Національну поліцію для врегулювання взаємодії, розробці підзаконних актів щодо застосування сили під час масових заходів, запровадженні обов'язкової відеофіксації дій НГУ та удосконаленні системи правової підготовки особового складу. Таким чином, правове забезпечення діяльності Національної гвардії України під час масових заходів є важливою складовою безпеки держави та прав людини, що вимагає подальшого наукового осмислення та нормативного вдосконалення. Перспективи подальших досліджень, доцільно зосередити на: аналізі міжнародного досвіду правового регулювання діяльності військових формувань під час масових заходів (зокрема досвіду Франції, Італії, Польщі, Канади); розробці детальних алгоритмів застосування

сили і спеціальних засобів НГУ у надзвичайних ситуаціях; дослідженні правових аспектів застосування новітніх технологій (дронів, автоматизованих систем спостереження) під час масових заходів; оцінці ефективності комунікаційних стратегій НГУ з громадськістю у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

Толстоносов Ю. Д., Кобзар О. Ф., Комісаров О. Г., Сидорчук В. П. Забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної гвардії України: організаційно-правовий аспект : монографія. Київ : Київський інститут Національної гвардії України, 2023. 174 с.

Кобзар О. Ф., Ромашко О. М. Повноваження Національної гвардії України щодо припинення масових заворушень в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. Серія «Юридичні науки». 2024. № 1. С. 68–73.

Троцький Р. С., Мальцев В. В., Товма М. І. Удосконалення правових засад застосування заходів примусу військовослужбовцями Національної гвардії України під час охорони громадської безпеки і порядку. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. Серія «Юридичні науки». 2024. № 2. С. 56–62.

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.05.2025).

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Біленчук П. Д., Михайленко П. П., Топчій О. І. Масові заходи як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Київ : НАВС, 2018. 128 с.

Бабін Я. В. Право на мирні зібрання в Україні: проблеми правозастосування. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 264 с.

Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 року № 876-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Проект Закону про свободу мирних зібрань від 4 липня 2013 року № 2508а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47751 (дата звернення: 15.05.2025).

Справа «Веренцов проти України» : Рішення Європейського суду з прав людини від 11.07.2013 року № 20372/11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945#Text (дата звернення: 15.05.2025).

Про Національну поліцію : Закон України 02.07.2015 року № 580-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 року № 1550-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 01.10.1996 року № 80731-X (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Про порядок організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.08.2016 року № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

Кобзар І. В. Взаємодія Національної гвардії України з іншими правоохоронними органами під час масових заходів. *Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 109–117.

Школа І. М. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 416 с.

Біленчук П. Д., Кобзар І. В. Забезпечення громадського порядку в Україні : проблеми теорії і практики. Київ : НАВС, 2021. 304 с.

Case of Kudrevičius and others v. Lithuania: The decision of the European Court of Human Rights of October 15, 2015. № 37553/05. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22%22%5D%7D> (дата звернення: 15.05.2025).

Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials: adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 Aug.–7 Sept. 1990. United Nations. 1990.